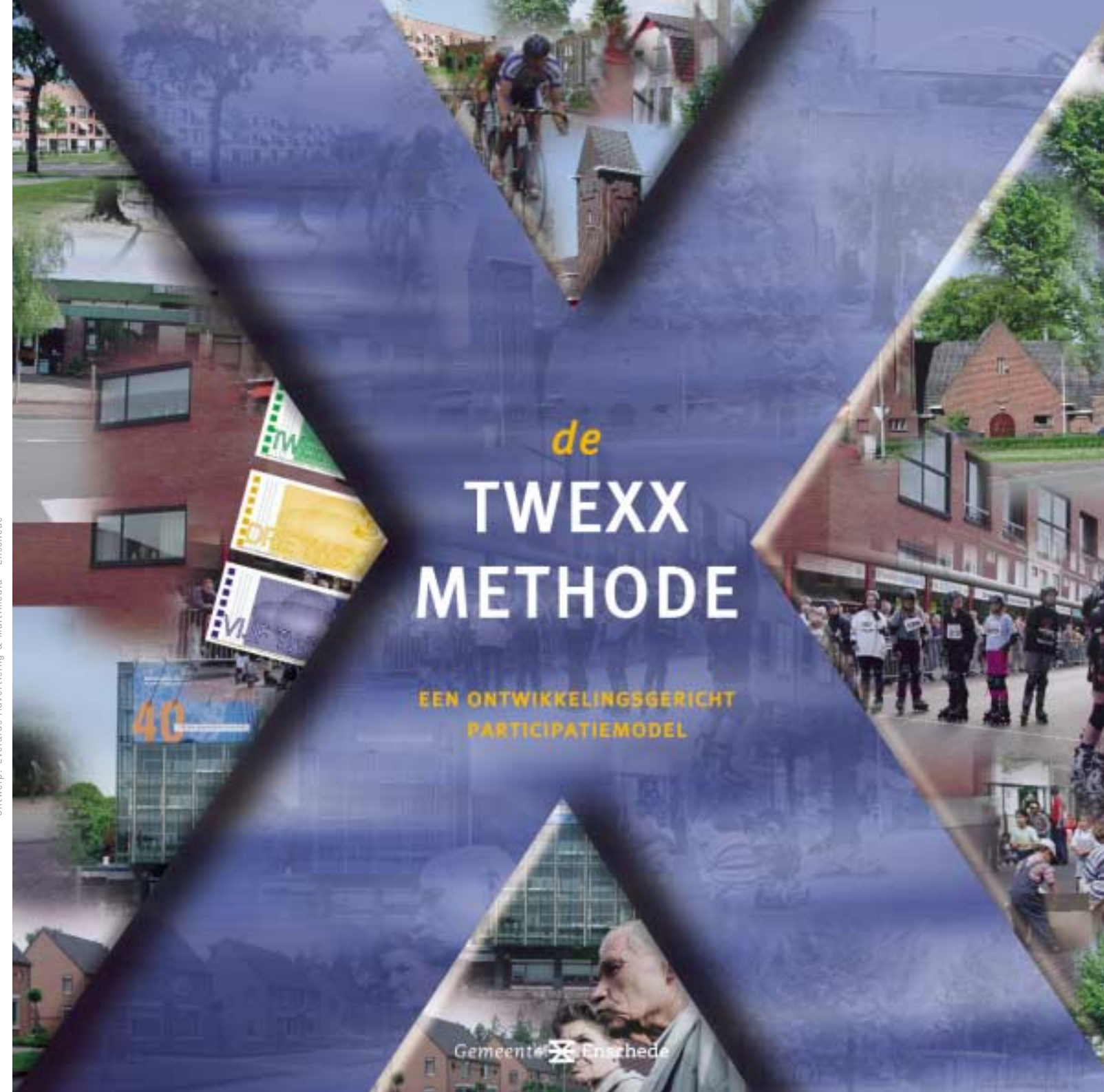

TWEXX
de beurs van Twekkerveld

Gemeente Enschede

Ontwerp: Everards Advertising & Multimedia - Enschede

01

DE TWEXX METHODE

EEN ONTWIKKELINGSGERICHT PARTICIPATIEMODEL

Johan Bodd

INLEIDING

In deze brochure wordt de TWEXX methode, ontwikkelt in de Enschedese wijk Twekkelerveld, geordend, beschreven, geanalyseerd en kritisch doorgelicht. De ondertitel ontwikkelingsgericht participatiemodel is niet voor niets gekozen. Het gaat in deze methode om participatie en ontwikkeling van mensen, sociale netwerken, organisaties en plannen en strategieën. En dat is geen geringe opgave. Het raamwerk van het model bestaat uit vijf samenhangende onderdelen. De Twexx methode is de invulling daarvan toegepast in Enschede. Het model is in principe overal toepasbaar wanneer de principes worden omgezet in maatwerk, gerelateerd aan de lokale context, de mogelijkheden en de ambities. Deze brochure is bedoeld om inzicht te verschaffen in de zoektocht naar een methodische aanpak van bewonersparticipatie binnen de dynamische wereld van het wijkgerichte werken. En vooral hoe, waar en op welke wijze bottom-up en top-down elkaar kunnen versterken.

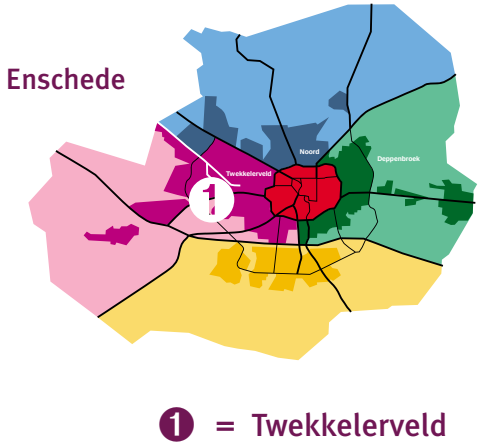
De brochure is opgebouwd uit drie lijnen. De eerste lijn begint met de startsituatie in 1998 gevolgd door het antwoord daarop in de vorm van de Twexx – methode en wordt afgesloten met een beoordeling van de effecten en het benoemen van vijf spanningsbogen. De tweede lijn volgt de speurtocht naar en de ontwikkeling van de methode in drie delen. De derde lijn bevat observaties, kritische reflecties en meningen, zowel inside-out als outside-in.

*De eigenlijke auteurs van deze brochure zijn de honderden gedreven en creatieve bewoners en professionals die onbetaald en betaald een bijdrage leveren aan de (wijk)ontwikkeling van onze samenleving. [1] **

** Zie literatuurlijst achterin de brochure*

Wanneer U zich door deze brochure laat inspireren, dan weet U waar de credits naar toe kunnen.....

Maart 2002
Johan Bodd

Inhoudsopgave

Pagina

Inleiding	02
Inhoudsopgave	03
De twee kanten van Twekkerlerveld	04
The making of ...part one	06
Wijkbeschrijving Twekkelerveld	07
The making of ...part two	08
Wijkvisie van papier naar uitvoering	08
The making of ...part three	10
De methodiek	11
• Klimatiseren	11
• de Beurs	12
Een avondje op de beursvloer	14
• het Beursbestuur	15
• de Kluis	17
• de communicatiestrategie	18
De regenbogen en spanningsbogen in de methode	19
De regenbogen	19
• Concrete, zichtbare veranderingen	19
• Proceseffecten	19
• Het leervermogen	21
Het ontwikkelingsperspectief is binden en verbinden – Ad Raspe	22
De spanningsbogen	24
27 opties	26
Twexx bestaat bij de gratie van groeien – Joop Hofman	28
Verantwoording	30
Eindnoten	32

De twee kanten van Tweekelerveld

Twekkerlerveld heeft alles in zich om een eigentijds, dynamische en aantrekkelijke woonwijk in Enschede te zijn. De wijk is ruim opgezet, heeft veel groen, de bereikbaarheid van het centrum is goed, ze heeft een gemengde bevolkingssamenstelling met onder meer veel studenten, de bereikbaarheid laat niets te wensen over, en pal naast de wijk liggen ook nog een belangrijke instellingen als de Universiteit Twenthe, het Arkestadion, het Business en Science Park en Miracle Planet.

Een korte schets van de huidige situatie laat zien dat er wel het een en ander te verbeteren valt. Het aantal inwoners is gestaag afgenomen en er zijn veel bewoners die worden gerekend tot de lagere sociaal – economische klasse. Allochtonen en studenten wonen geconcentreerd in bepaalde buurten. De samenstelling van de bevolking is onevenwichtig en dat zorgt soms voor irritaties. Toch is er veel saamhorigheidsgevoel en vooral ouderen hechten aan de wijk. Het zijn vooral de gezinnen die vertrekken. De ouderen, de jongeren, de alleenstaanden en eenoudergezinnen blijven. Gebeurt er niets, dan glijdt Tweekelerveld af in een ongewenste richting

*Uit ontwikkelingsvisie 2000 –2015 [2]**

In het voorjaar van 1999 bleek uit een onderzoek van het Verweij Jonker instituut[3] dat in de afgelopen jaren de geslaagde professionele interventies in Tweekelerveld met gemak op de vingers van een hand te tellen waren. Over de oorzaak is men duidelijk: het gebrek aan samenhang en afstemming van initiatieven. De stadsdeelmanager noemde als oorzaken de Enschedese cultuur van grote ballonnen oplaten die boven de stad blijven zweven, onvoldoende samenwerking, langs elkaar heen werken en ambtelijk hobbyisme. De woningcorporatie stuitte op een ondoordringbare gemeentelijke organisatie en kreeg haar blauwdruk voor revitalisering van Tweekelerveld

maar niet op de gemeentelijke prioriteitenlijst. De bewoners gingen gebukt onder een diepgewortelde scepsis en machteloosheid. Opbouwwerkers kwamen en gingen, het ene idee na het andere werd door gemeente en woningstichtingen gelanceerd, en uiteindelijk draaide het allemaal op niets uit. Bewoners voelden zich murwgebeukt door projecten zonder resultaat, en zagen de wijk en de voorzieningen steeds meer afkalven. Het geloof in een perspectief voor de wijk was ver te zoeken.

Ondanks deze sombere situatie zag men de situatie niet hopeloos in. Tweekelerveld zag men als een wijk met sociaal en fysiek veel potentie. De hamvraag was echter op welke manier de aanwezige potenties op een adequate manier aangesproken konden worden. Over het antwoord verschilden de meningen. De gemeente had net een concept ontwikkelingsvisie 2000 – 2015 klaar. Het centrale uitgangspunt was het streven om dicht bij de burger te gaan staan en invulling te geven aan het wijkgerichte aanpak van problemen. Centraal staat de integrale aanpak op sociaal, fysiek en economisch terrein. De fysieke aanpak heeft het stadsdeelteam aardig onder de knie en in de toekomst gaat een wijkplatform, met daarin de belangrijkste sleutelfiguren, de gemeente in coproductievorm ondersteunen. Bewonersactivering staat voorlopig hoog op de lijst.

Het buurthuiswerk ijverde voor een lowprofile aanpak. De ontwikkelingsvisie uitvoeren betekende heel veel doen in korte tijd en dat tempo zouden bewoners nog niet aankunnen. Het advies: begin maar gewoon met een aantal kleinschalige activiteiten, zodat bewoners weer wat vertrouwen krijgen in de toekomst van hun wijk. Laat het wijkplatform maar even zitten. De woningcorporatie was door de eerdere ervaringen met de gemeente lauw in haar reactie. Haar pleidooi was: kies voor een projectmatige aanpak met een stuurgroep, mandaten op stadsdeelniveau, een wijkwet-houder, een program van eisen en een toetsingskader.

Over de TWEXX methode, op dat moment nog vooral papier, waren de deelnemers gematigd enthousiast. Maak het niet te ingewikkeld, blaas het niet te veel op, kies voor een rustige start. En als de bewoners het niet zien zitten, stop er dan meteen mee.

Het opbouwwerk hamerde op bewonersparticipatie. En daaraan voorafgaand het vertrouwen terugwinnen van de teleurgestelde bewoners. Activeren en het werken aan zelforganiserend vermogen waren de voorgestelde speerpunten. En gemeente en woningcorporatie kregen een laatste kans door weer met bewoners te gaan praten, te luisteren, hen serieus te nemen en investeren in de wijk.

Samenvattend

Eind 1998 was de situatie in Tweekelerveld op een historisch dieptepunt. De woningcorporatie wilde wel, maar had geen vertrouwen meer in de gemeente. De gemeente wil wel en had samen met de publieke dienstverleners een ontwikkelingsvisie ontworpen. Vol met ambities. Ze zag zichzelf als regisseur en wilde graag coproducties aangaan met alle belangrijke partners. Maar erkende volmondig dat er een zeer gering draagvlak aan bewonerskant is. Het stadsdeelteam (het werkverband van alle dienstverleners) wilde wijkgericht aan de slag gaan, samen met bewoners. Maar zij was zoekende naar een goede vorm.

Bewoners geloofden nauwelijks ergens meer in. Althans niet in samenwerking met gemeente en woningstichting. Het overgebleven bewonerskader kon zich niet ontworstelen aan het gefrustreerde verleden en zag nauwelijks perspectief in geïnstitutionaliseerde samenwerking.

Aan de andere kant bloeide er “ondergronds” een rijk sociaal cultureel leven. In het buurthuis waar de professionals op zoek waren naar de aansluiting met de wijkbewoners wemelde het van de recreatieve activiteiten. En elders in de wijk vonden, zo bleek uit een snelle inventarisatie van buurt - en wijkkranten, tientallen culturele, sportieve, educatieve en recreatieve activiteiten per week plaats. Een staalkaart van het zelforganiserend vermogen van burgers. Navraag bevestigde het vermoeden dat er in de wijk een rijk sociaal cultureel leven bloeide. En dat de liefde voor de wijk Tweekelerveld bij veel bewoners diep zit.

De conclusie is dat er een levendig en uitgebreid bewonersnetwerk is van sociale relaties, formele en informele clubs, tijdelijke straat - en buurtactiviteiten: de informele, vitale onderstroom. Daarnaast is er een netwerk van professionele dienstverleners en formele bewonersorganisaties, en heeft de gemeente Enschede een ambitieus meerjarenplan en een geëngageerd stadsdeelteam: de formele, functionele bovenstroom.

Medio 1998 begon het methodiekontwikkelingsproject GoFive in Overijssel. Het Verweij Jonker instituut uit Utrecht, Spil uit Zwolle en Fontys Hogeschool Sociaal Werk Eindhoven wilden in coproductie met het uitvoerende werkveld methodes opsporen en ontwikkelen gericht op het versterken van bottom-up processen in het kader van integrale wijkontwikkeling. In Tweckelerveld werden inspirerende partners binnen de gemeente en het wijkwelzijnswerk gevonden.

Op basis van een aantal brainstorm – bijeenkomsten en wat eerder bedachte instrumenten ontstond B.V. Tweckelerveldfonds. Een aandelenfonds waarin bewoners met Twerks, een nieuwe geldvorm, aandelen konden kopen. Bedrijven zouden worden gestimuleerd om geld te storten in het fonds, er zou een eigen leefbaarheidindex komen, de TEX, een maandelijkse aandeelhoudersvergadering met daarin alle georganiseerde bewoners en een toezichthoudende Raad van Commissarissen.

Het uitgangspunt was het consequent bouwen aan het versterken en vernieuwen van buurtkaders, het verbeteren van de onderlinge contacten en sociale verhoudingen, en het verbeteren van de buurt. Een proces van leuke, inspirerende momenten langs een rode draad.

Het concept is vervolgens in brede kring besproken. Met bewoners, en met professionals. Er is veel gestudeerd op de index en de vraag op welke manier je de geleverde inspanningen concreet vertaald krijgt naar bijvoorbeeld een beter cijfer voor de leefbaarheid van de wijk

Het eerste idee was om te werken met een dertiental beursgenoteerde thema's, gebaseerd op de wijkvisie in ontwikkeling. De thema's varieerden van onderwijs, bedrijvigheid, jongeren, voorzieningen, opvoedingsondersteuning, bewonersparticipatie en verkeersstromen.

Alle thema's zouden van een panel van bewoners, gemeente en publieke dienstverleners een cijfer krijgen (tussen de 0 en de 10), en alle cijfers opgeteld en gedeeld zouden de startindex bepalen. Jaarlijks zou er eens streefindex vastgesteld worden en gekozen worden voor thema's die de index omhoog zouden moeten stuwten. Een aantal pittige bijeenkomsten, met ondersteuning van dé bank, zijn besteed aan deze technische kwesties. Terwijl de professionals zich nog steeds lieten inspireren door de vorm, kregen de actieve bewoners er uiteindelijk een punt-hoofd van. Al dat gepraat leverde nog steeds niets concreets op, en de

Beursmethode dreigde weer een van de vele luchtballonnen te worden die boven de wijk werden losgelaten.

Wijkbeschrijving Tweckelerveld

Ligging

Een langgerekte taartpunt in Enschede Noord, ingesloten tussen de drukke ontsluitingsweg Hengelosestraat, de spoorlijn en bedrijfsgebieden.

De woningen

Ruim 10.000 mensen wonen in 4300 woningen, verdeeld over twee buurten.

Tubantia bestaat vooral uit laagbouwoningen en koopwoningen, Tweckelerveld-west uit bijna allemaal huurwoningen en voor het grootste deel hoogbouw.

De variatie is de kracht van de wijk: kapitale villa's, duplex flats, dorpsstraten met vrijstaande woningen, rijen maisonnettes, doorsnee rijtjeswoningen, nauwe straatjes met krappe eengezinswoningen, brede groene lanen met jaren '30 woningen, bejaardenhofjes en vele studentenflats.

Tussen de vrijstaande grote Twentse woningen in de Rigtersbeekstraat, gebouwd rond de eeuwwisseling, zie je de jaren 60 flats met kunststof ramen en kozijnen. Om de hoek rijst naast het spoor een grote moderne kantoorcolos op.

De mensen

Ruim 10.000. Relatief heel veel jongeren (studenten en alleenstaanden), 15% eenoudergezinnen, 16% met een niet-westerse etniciteit. Het aantal werkzoekenden ligt rond de 12%, het aantal niet werkenden rond de 30%. Alle percentages liggen op het stedelijk gemiddelde, hoewel de buurt Tweckelerveld west steeds boven dit gemiddelde uitsteekt.

De bedrijven

De geschiedenis van wonen en werken is terug te vinden in het aantal bedrijven in de wijk: ruim 300. Er is sprake van veel kleinschalige bedrijvigheid aan huis (100). Objectief liggen deze aantallen onder het Enschedese gemiddelde. Aan de randen liggen de grotere bedrijfsterreinen Tubantia en Rigtersbleek. Verspreid over de wijk liggen verschillende winkelconcentraties.

De voorzieningen

Alles is er: winkels, kleine bedrijfjes, basisscholen, een dynamisch buurtcentrum, een bibliotheek, uitgebreide gezondheidsvoorzieningen, ruim opgezet groen. De dienstverleners zijn goed georganiseerd in het stadsdeelteam.

The making ofpart 2

Met de actieve bewoners was er maandenlang gestoeid over de Beursmethode.Stapels papieren, maar nog geen resultaat. Om niet de laatste kans te verspen is besloten om pragmatisch te werk te gaan. De Beursmethode voorlopig terugbrengen naar een beperkt aantal basis-principes, en dan vooral de voorwaarden creëren om succesvol aan de slag te gaan. De doelstelling werd: door wederzijdse samenwerking het vele “kapitaal” in de wijk benutten bij het ontwikkelen en uitvoeren van bottom-up verbeterideeën. In een tweetal bijeenkomsten zijn alle dienstverlenende organisaties geïnformeerd over de concrete uitwerking van de ideeën, en gevraagd om kritisch commentaar te leveren. In een vervolgbijeenkomst zijn de antwoorden op de volgende vragen geïnventariseerd:

- Bent U, als instantie, bereid om meerdere hulpbronnen binnen uw organisatie (bijv. mensen, materiaal, ruimte, specifieke kennis) in te zetten bij de uitvoering van plannen naast het gebruikelijke aanbod?
- Bent U bereid om mee te doen aan een mogelijk talentenonderzoek of hulpbronnenonderzoek binnen uw organisatie
- Is uw organisatie bereid en in staat om flexibel in te springen op actuele plannen van bewonerszijde. Denk hierbij aan planningsruimte, tijd, menskracht, geld, ...
- Wilt U op uw vakterrein een intensievere samenwerking aangaan met collega-vakgenoten plus betrokken bewoners en bedrijven?

Waar al breed wordt samengewerkt willen wij geen nieuwe vormen opzetten. De bestaande samenwerking kan hiervoor benut worden.

- Wilt U deelnemen aan de bijeenkomsten van de Beursvloer (max. 4x per jaar).
- Is uw organisatie bereid om de uitvoering van het werk zo te (her)inrichten dat er primair aansluiting wordt gezocht bij de bestaande hulpbronnen en capaciteiten in Tweckelerveld?

Op deze 6 vragen kwamen van de 12 participerende instellingen, na een tussentijds Helpdeskmeeting, de volgende antwoorden: 58 ja, 5 twijfel, 9 nee. De vraag om aan te sluiten bij de wijkaanpak leverde de meeste problemen op, de overige vragen werden opvallend positief benaderd. De tweede stap werd het genereren van startkapitaal. De stadsdeelmanager bleek in staat om op een creatieve wijze direct kapitaal te kunnen inzetten. De derde stap was het organiseren van de bewonersondersteuning. Het bleek niet eenvoudig om een competente opbouwwerker te vinden die bereidt was in de experimentele situatie aan de slag te gaan. Het hete hangijzer was de constructie waarin de opbouwwerker direct gefinancierd werd uit het budget van de stadsdeelmanager. Uiteindelijk is dat gelukt; het heeft wel een half jaar geduurd. Pas toen bovenstaande voorwaarden gerealiseerd werden, is de stap gemaakt om met de bewoners aan de slag te gaan.

Wijkvisie: van papier naar uitvoering

In januari 2000 verschijnt “Tweckelerveld in een beter perspectief 2000 – 2015. Het rapport, een coproductie van gemeente en dienstverleners uit de wijk, is een bundeling van alle actuele nota’s en beleidsvoor-nemens. Na een analyse van de wijk en de opstelling van een aantal algemene uitgangspunten wordt aan de hand van de drie peilers (sociaal, economisch en fysiek) concrete toekomstplannen beschreven. In het hoofdstuk “Versterking Sociale Structuur” worden naast de thema’s communicatie, wijkwelzijn, onderwijs en gezondheid ook de bewonersparticipatie expliciet genoemd. “ Ervaring leert dat Tweckelerveld kan bogen op een veelheid aan capaciteiten, plannen en ideeën. Daarnaast is het duidelijk dan veel blijft steken in goede bedoelingen omdat veel los van elkaar wordt ontwik-keld door buurtgroepen, individuen, instanties bedrijfsleven en gemeentelijke diensten. Om daarin verandering te brengen wordt het pilot-project “de Beurs”geïntroduceerd. De Sloep (wijkwelzijns-werk) en Tweckelerveld zullen de komende jaren hard werken aan het bevorderen van bewonerparticipatie.

Beurs”geïntroduceerd. De Sloep (wijkwelzijns-werk) en Tweckelerveld zullen de komende jaren hard werken aan het bevorderen van bewonerparticipatie.

Dit blijft niet bij mooie woorden alleen. In het projectenoverzicht van 2002 staan 6 economische, 13 fysieke en 13 sociale projecten beschreven. Van de 32 projecten zijn er 11 TWEXX gerelateerd.

Alle projecten zijn uiteraard voorzien van formats, maar ook van financiën[4].

De TWEXX projecten 2002 zijn:

- Vervoer medische indicatie
- Verbetering Mercuriusplein
- Verkeersproject
- Rigtersbleekstraat
- Tubantiastraat
- Sportplekjes Saturnusstraat en Neptunusstraat
- Verbetering verkeersveiligheid Schietbaanweg
- Computerproject
- Sportstimulering jongeren
- Biljarttoernooi
- Inloopmiddagen Opstandingskerk

“Een groot deel van de financiën, 100.000

Euro, zijn met toestemming van de

wethouders Bleeker en Swart als extra

impuls in het project gestoken.

Dit past binnen het beleid van de

gemeente om de verantwoordelijk-

heid voor het reilen en zeilen in de

wijk steeds meer met bewoners te

delen. Sterker nog, de gemeente wil

met projecten als TWEXX ook de

daadwerkelijke eindzeggenschap bij

bewoners leggen “

Beursnieuws Tweckelerveld[4]

De ontwikkeling van de eerste stappen van de Beursmethode heeft zich voornamelijk buiten het gezichtsveld van de bewoners van Tweckelerveld afgespeeld. Hoe legitimeer je dat als ontwikkelaar van participatietrajecten? Probeer je bewonersinitiatieven weer niet in te kaderen in het bestaande beleid met een trendy sausje (competentieontwikkeling bewoners, human capital) en een tricky metafoor (de Beurs) Nee, zeggen de ontwikkelaars. Het was een now or never situatie. De voorgeschiedenis leerde dat bewoners niet geactiveerd hoefden te worden om wat in en voor de wijk te doen. Er was een zeer vitale informele onderstroom. Bewoners wisten ook precies wat ze wilden, en waarom. De blokkade lag aan de kant van de publieke dienstverleners: niet kunnen omgaan met vraagsturing, slechte afstemming van plannen, ellanglange procedures, wegbezuinigen van bewonersondersteuning. De sleutel tot succesvolle participatie binnen de kaders van wijkontwikkeling lag in het creëren van de voorwaarden. Zorgen dat alle publieke dienstverleners interactief willen werken, samen willen werken, bereid zijn de capaciteiten van bewoners te erkennen, beleid willen afstemmen en aanpassen, procedures willen versnellen, geldstromen zichtbaar maken en in kunnen zetten, bewonersondersteuning duurzaam regelen. Dat waren ook de vragen van bewoners; de eerste stap was dus het organiseren van de vraagsturing.

Vervolgens zijn alle actieve verenigingen, groepen en commissies aangeschreven voor introductiebijeenkomsten. De betrokken zijn persoonlijk uitgenodigd. De presentatie werd gehouden door een externe adviseur. Na de presentatie is er bewust ruimte ingebouwd om te reageren.

En je kon het verwachten: het waren allemaal mooie praatjes, mooi gepresenteerd met PowerPoint dia's, maar en daar kwamen de oude koeien uit de sloot.

Erg belangrijk was de stap om de oude koeien[6] te erkennen en deze en plek te geven, hoe moeilijk het ook voor sommige professionals was. Vaak wordt de beleving van bewoners door professionals weerlegt met feiten en procedures en regelingen. Dit werkt bijna altijd averechts, want daarmee worden de betekenissen onderkend.

Na de pauze kwam de volgende stap: alle bewoners werden uitgedaagd om op een plattegrond van hun wijk een concreet verbeterproject te ontwerpen. In 6 groepjes zijn de aanwezigen aan de slag gegaan.

Na drie kwartier werken presenteerden de 6 groepjes hun plannen, en konden aanwezigen er op reageren. Een van de projecten kreeg de hoofdprijs, van 5000 gulden, en kon meteen aan de slag.

Inleiding

De TWEXX methode is een ontwikkelingsgericht participatiemodel. Ontwikkelingsgericht[7] omdat het gaat om de ontwikkeling van mensen, van organisaties, van sociale netwerken en van plannen en strategieën. Het bestaat uit 5 samenhangende onderdelen. In de samenhang schuilt de kracht van de methode. Binnen de samenhang kunnen de verschillende onderdelen aangepast en veranderd worden, al naar gelang de ontwikkelingsfasen en de lokale context. Het is een raamwerk, en geen recept. Binnen dat raamwerk kunnen lokale actoren op basis van aspecten als kennis, vaardigheden, mogelijkheden, geschiedenis en karakter de methode inkleuren.

1. Klimatiseren

Bij interventies in het kader van integrale wijkontwikkeling, veelal vol nieuwe ambities, wordt er regelmatig uitgegaan van het uur Nul. Het is een magisch uur, waarop de wereld nog niet is aangereikt door het beleid. Daar maakt het beleid zijn intrede, en zet de cyclus zich in gang.

Stefan Nieuwinckel [8]

Ieder nieuw idee, methode, project of plan interenieert in een bestaande werkelijkheid van lopende projecten, verschillende stadia van beleidscycli, ontwikkelingen, uitvoeringen, geschiedenissen, betekenissen, ambities, frustraties.... Iedere nieuwe interventie loopt de kans om zich te pletter te lopen op deze vaak onzichtbare muur wanneer er geen rekening mee wordt gehouden. Het klimaat in de wijk is daarom zeer belangrijk. Niet de objectieve situatie is bepalend voor het vervolg, maar de subjectieve. Waarom kunnen, willen of doen betrokkenen iets wel of niet, en welke betekenis[9] geven zij daaraan. Wanneer dat helder is kan het traject van klimatiseren ingeslagen worden. In Tweckelerveld bleek dat alle partijen in '99 een verzuurde situatie erkenden door een gebrek aan samenwerking en afstemming van vele initiatieven. Plannen en ideeën waren er genoeg, maar steeds liepen de initiatiefnemers stuk, waardoor ieder zich in zijn schulp terugtrok. De frustratie zat hoog. Toch wilden alle betrokkenen zich inzetten voor de wijk, maar wel op basis van “eerst zien, dan geloven”. En tegelijkertijd bleek er een rijk bloeiend sociaal cultureel wijkleven te bestaan.

De eerste aanname in het methodiekproject om de wijk te vitaliseren kon de prullenbak in. De missie veranderde in het herstellen van het vertrouwen. Klimatiseren[10] betekent het creëren van een inspirerend samenwerkingsklimaat. De stap naar een gewenste samenwerkingscultuur van “wij samen” valt niet mee wanneer er jarenlang vanuit het “wij – zij” denken gehandeld is. Bovendien dient er tegelijkertijd aan twee processen gewerkt te worden:

- extern: een klimaat ontwikkelen van vertrouwen in elkaar, zodat de betrokkenen bereid zijn om samen hun ambities op wijkniveau vorm te geven
- intern: een klimaat binnen de eigen organisatie ontwikkelen die de samenwerkingsambities structureel ondersteunen en versterken

In Tweckelerveld is er gekozen om te werken aan het vertrouwen van bewoners en publieke dienstverleners, en het inrichten van de gemeentelijke stadsdeelorganisatie op de gewenste samenwerkingsstructuur.

2. De Beurs

In dit onderdeel van de methode staat het activeren van bewoners, het generen van nieuwe ideeën voor het verbeteren van de leefbaarheid en samenwerking tussen de betrokken partijen centraal.

De fasering bestaat uit 7 stappen

1. Het bedenken en indienen van plannen: de opties

Alle betrokkenen in de wijk kunnen voorstellen indienen bij het Beursbestuur. Het Beursbestuur bestaat uit de stadsdeelmanager, twee actieve bewoners, stadsdeelbeheerder en de opbouwwerker. Een extern adviseur neemt op uitnodiging deel aan de vergadering. Bewoners, verenigingen, publieke dienstverleners en bedrijfsleven worden gestimuleerd om een inzet te plegen in de verbetering van de wijk. Die verbetering omvat de beleidsterreinen sociaal, fysiek en economisch.

De belangrijkste criteria zijn: concrete omschrijving van het idee, het gewenste resultaat, en de eigen inzet.

2. Screenen en onderzoeken: de beursgang

De binnengekomen opties worden in door het Beursbestuur gescreend en beoordeelt. De screening is bedoeld als toets:

- is de optie een nieuw idee of kan het opgepakt worden binnen het reguliere werk van wat binnen de wijk plaats vindt
- is de optie snel en met weinig kapitaal te verzilveren
- is de optie binnen de bestaande beleidskaders, regelingen, wettelijke en juridische randvoorwaarden te realiseren

Een avondje op de beursvloer

De eerste Beursvloer 2002 vond eind februari plaats in buurthuis de Sloep. Anderhalf jaar geleden gingen in dezelfde ruimte een kleine 20 bewoners schoorvoetend akkoord met het TWEXX initiatief. De motivatie kwam uit de tenen, en het was echt de allerlaatste kans voor de gemeente om wat te laten zien in Tweekelerveld. In september 2002 verhuist de Beursvloer naar de grote zaal van de Sloep om de naar verwachting 100 aanwezige bewoners per keer fatsoenlijk te kunnen ontvangen. En in het kader van het nieuwe duale bestel zal ook de gedecentraliseerde gemeenteraad iedere Beursvloer van de partij zijn.

De avond zelf kent, voor de buitenstaander, evenveel dynamiek als de Beursvloer tijdens een recessie. Bewoners presenteren hun eigen projecten aan de aanwezige medebewoners en professionals op een volstrekt authentieke en steengoede manier. En de beleggerstips rollen over de tafel; hoe je de eigen plannen kunt versterken, hoe je de buurt achter de ideeën krijgt, op welke manier je de verschillende gemeentelijke diensten moet benaderen om succes te hebben. De Bouwdienst komt er nog steeds niet goed van af. Ontroerend is de presentatie van de Opstandingskerk over hun project met jonge alleenstaande asielzoekers en buurtvrijwilligers. Deze vluchtelingen hebben door de vuurwerkramp in Roombeek voor de zoveelste keer in hun leven een huis gedwongen moeten verlaten. Een keer een andere kijk hoe zich multiculturele processen in wijken afspelen. Opvallen is dat er binnen anderhalf jaar in volstrekt nieuw bewonerskader is opgestaan in de wijk. De voorzitter van de wijkraad schrijft zich met zichtbaar plezier zijn vingers blauw in zijn schriftje met nieuwe namen en telefoonnummers van actieve bewoners. Je ziet aan zijn gezicht dat hij ook niet weet wat hem overkomt. Een dompertje was het terugtrekken van de optie “aanhangwagens” door een woningcorporatie.

Ondanks verwoede pogingen vooraf weigerde de instelling om ook een eigen aandeel te leveren in het project. Een historisch dieptepuntje. Het was de eerste optie die niet verzilverd is in een aandeel.

Aan het einde van de beursvloer wordt besloten om echt werk te gaan maken van de Twexx – index. De opdracht om een levendig samengestelde en bewonerssubjectieve indexmeting te ontwerpen is de deur uit.

3. Het Beursbestuur

“De Beurs staat onder leiding van het Beursbestuur. Dit bestuur wordt gevormd door vertegenwoordigers van de gemeente, wijkraad, buurthuis en bedrijfsleven. Zij houden toezicht op de beursvloer. Het beursbestuur heeft niet alleen een controlerende functie, maar zeker ook een stimulerende”.

Uit: www.twexx.nl[11]

De TWEXX methode bestaat uit 5 samenhangende onderdelen. De samenhang is de kracht van de methode. Het Beursbestuur is verantwoordelijk voor het procesmanagement en het resultaatmanagement. Resultaten zijn nodig om het vertrouwen in de samenwerking terug te winnen. De Beurs is een instrument om ideeën door samenwerking om te zetten in concrete resultaten. Het bestuur heeft de verantwoordelijkheid om de voorwaarden te creëren voor de gewenste resultaten. Maar ook om de interne en externe samenwerkingsprocessen te sturen op de resultaten. De dynamiek van beide processen is verschillend en vaak lastig te sturen, zeker wanneer het gaat om het tempo van de gewenste veranderingen.

Samenstelling en capaciteiten

In de samenstelling van het Beursbestuur komen alle lijnen bij elkaar. Het stadsdeel Noord levert de stadsdeelmanager, de stadsdeelbeheerder en de secretariële ondersteuning. Namens de wijk zitten twee actieve bewoners in het bestuur. De wijkwelzijnsorganisatie levert de opbouwwerker. Tot slot is een extern adviseur ingehuurd. Het Beursbestuur heeft als hoofdtak: het creëren van zo optimaal mogelijke voorwaarden om de gestelde doelen te realiseren. Binnen het Beursbestuur heeft iedere lid op zijn eigen capaciteiten ingezet. De stadsdeelmanager heeft als hoofd van de gebiedsgerichte organisatie directe zeggenschap over de inzet van gebudgetteerd kapitaal en middelen voor het stadsdeel. Misschien nog belangrijker is zijn inzicht in beleid, kansen en mogelijkheden binnen de gemeentelijke organisatie, en zijn netwerk om toegang te krijgen. Die netwerken reiken tot ver buiten de gemeentelijke organisatie.

Hetzelfde geldt voor de stadsdeelbeheerder, die en eigen middelen heeft om direct in te zetten, en zicht heeft op de diverse geldstromen en verborgen potjes. Hij is een warm pleitbezorger voor bewonersparticipatie in het stadsdeel. De opbouwwerker heeft de capaciteiten om wijkbewoners die wat willen op te sporen, te stimuleren om actief te worden en te ondersteunen bij het voorbereiden en uitvoeren van plannen. Daarnaast heeft hij een enorm netwerk ontwikkeld van contactpersonen bij publieke dienstverleners, verenigingen en bedrijfsleven.

Een bewoner is voorzitter van de Wijkraad en heeft door jarenlange ervaringen zicht op wat er in de wijk leeft, wat er speelt, wat de cultuur is, waar bewoners warm voor lopen. De andere bewoner is vanuit een straatproject in het bestuur gekomen, en heeft vooral een frisse en nieuwe kijk op bewonersparticipatie, en dwingt het Beursbestuur kritisch te kijken naar ingesleten vooronderstellingen en opvattingen. De adviseur, vanaf het begin betrokken bij het ontwikkelen van de methode, voorziet de methode van kritische reflecties op de rode draad en nieuwe, creatieve impulsen.

beursbestuur

De hoofddoelstelling is de leefbaarheid van de wijk Tweekelerveld te verbeteren.

Deze hoofddoelstelling is onderverdeeld in zeven uitgangspunten:

1. *Snelle aanpak van actuele plannen en ideeën*
2. *Samenwerking tussen partijen op basis van de eigen kwaliteiten*
3. *Bewoners kunnen hun capaciteiten inzetten ten voordele van de wijk en zichzelf*
4. *Bewoners blijven verantwoordelijk voor (delen van) de oplossingen in de wijk*
5. *Bedrijven worden aangesproken om hun -vaak hoogwaardige capaciteiten in te zetten voor de wijk*
6. *Instanties worden gestimuleerd om hun organisatie (meer) vraaggericht in te richten*
7. *Er wordt gewerkt aan integratie tussen bestaande plannen en ontwikkelingen en nieuwe ideeën en plannen*

Het is de taak van het Beursbestuur om de uitgangspunten te bewaken en de voorwaarden te creëren om de doelstelling te realiseren. De hoofddoelstelling wordt jaarlijks onderverdeeld in een aantal concrete werkdoelen.

Werkwijze

Het Beursbestuur komt 6 keer per jaar bij elkaar, gekoppeld aan de Beursvloer bijeenkomsten. De stadsdeelmanager zit de vergadering voor en zorgt voor de agendapunten en het verslag. Tijdens iedere vergadering wordt de actuele stand van zaken besproken op basis van het projectenoverzicht, verdeeld in aandelen en opties. Taken worden verdeeld, ideeën uitgewisseld, en de komende Beursvloer wordt voorbereid.

Het zorgen voor optimale voorwaarden vergt veel overleg. Achter de schermen wordt er veel georganiseerd en geregeld. Om de integraliteit te bewaken participeert de opbouwwerker tweewekelijks in het intern werkoverleg van het stadsdeel.

4. De Kluis

De Kluis van de Tweekelerveld is de metafoor voor het vermogen van de wijk. In de Kluis zitten de talenten en capaciteiten van de bewoners, de capaciteiten en middelen van instanties, overheid en bedrijfsleven. De achterliggende visie van de methode is dat dit vermogen beschikbaar gemaakt kan worden in en voor de wijk. De centrale vraag is op welke manier het vermogen zichtbaar en inzetbaar gemaakt kan worden. In de methode zijn de volgende instrumenten bedacht.

Bewoners

Talenten en capaciteiten van bewoners kunnen actief en reactief worden opgespoord. Om de actieve benadering systematisch aan te pakken is een simpel portfolio ontwikkeld, met daarin de volgende vragen:

- Welke capaciteiten bezit U (werk/hobby/verleden)
- Welke zou U willen inzetten in de buurt
- Op welke thema's
- Hoeveel tijd wilt U inzetten
- Onder welke voorwaarden wilt U ze inzetten?

Daarnaast biedt de Talentenjacht, ontwikkeld door Tony Gibson, en het capaciteiten onderzoek van John McKnight en John Kretzman[12] (een onderdeel van de ABCD methode) het instrumentarium om direct aan de slag te gaan. De actieve methode levert per definitie een hoe opbrengst, maar is zeer tijdsintensief. Een gevaar is het feit dat deze manier ook activerend is, en bij de ondervraagden de suggestie wordt gewekt dat hun talenten direct inzetbaar zijn. Wanneer je hier niet op voorbereid bent gaat deze werkwijze contraproductief werken. De reactieve aanpak heeft als nadeel dat de verborgen talenten waarschijnlijk nooit of per toeval ontdekt worden. Maar de verbinding bewonerstalent en bewonersinitiatieven is er direct. De talenten kunnen direct en op eigen wijze ingezet worden in de buurt. In de reactieve aanpak worden de capaciteiten gedurende de bewonersactiviteiten geïnventariseerd aan de hand van het ontwikkelde portfolio. In de loop van het project wordt op die manier een databank opgebouwd. In het project is het tot nu toe gebleven bij de reactieve aanpak. De opbouwwerker heeft inmiddels een indrukwekken de lijst van actieve bewoners en hun vaardigheden op de harde schijf staan, en gebruikt deze actief binnen het project.

Gemeente

Het kapitaal van de gemeente is veelzijdig. Vele formele bevoegdheden, financiën, grond en gebouwen, en ambtenaren. Om een databank op te zetten is het nodig dat geïnventariseerd wordt:

- wat zijn gemeentelijke plannen voor de wijk
- wat hebben gemeentelijke bedrijven te bieden aan de wijk
- wat hebben individuele ambtenaren te bieden aan de wijk (zeggenschap, deskundigheid, toegang tot netwerken, specialismen)

De eerste twee stappen zijn in Tweekelerveld gemaakt. De derde stap vindt plaats in de vorm van het opbouwen van een netwerk van ambtenaren die deze methode zien zitten.

taken...

Publieke dienstverleners

Voor instellingen geldt dezelfde overwegingen als voor gemeentelijke diensten. Toch is er een essentieel verschil. Publieke dienstverleners zitten steeds vaker in fusieprocessen, schaalveranderingen, organisatieveranderingen en marktprincipes. Naast de algemene presentatie aan de instellingen moet vooral geïnvesteerd worden in maatwerk. Elke dienstverlener die mee wil doen, krijgt een gesprek en een presentatie over de methode. Met de instelling wordt besproken waar de kansen liggen om te participeren in de methode, en wat de voorwaarden zijn. In de eerste klimatiseringsronde bleken nagenoeg alle dienstverleners bereid te zijn om een “storting” te doen in de Kluis van Tweekelerveld. De stortingen zijn niet geordend en uitgewerkt.

Bedrijven

Bedrijven is een relatief nieuwe loot aan de stam. Tot voor kort had je 2 soort bedrijven bij een wijkontwikkelingsproces:

- het kleine bedrijfje/middenstander in de wijk en vaak met de wijk als klantgroep. Zij stelden zich op als partner van de wijk
- de vaak grotere bedrijven die slechts in de wijk produceren. Ze gebruiken de wijk en de wijk ervaart voornamelijk de overlast van hun aanwezigheid.

Het versterken van de band tussen wijk en bedrijf is sterk in opkomst. Beide zien de voordelen. Toevalligheden en persoonlijke kontakten zijn op dit moment de belangrijkste redenen waarom een bedrijf een partnership met de wijk aan gaat. Maar steeds meer bedrijven willen een verantwoordelijkheid nemen voor het woonklimaat waar het bedrijf is gevestigd. Sponsoring en donaties is één, vaak gemakkelijke, weg. Het systematisch inzetten van ander kapitaal van een bedrijf ten gunste van de wijk is tot nu toe tot gespreksstof beperkt gebleven. Toch kent een bedrijf kwaliteiten waar een wijk veel profijt van kan hebben (groepen leiden, trainen, PR, gebouwen, logistiek organiseren, boekhouden, managen van diversiteit, begeleiden van veranderingen, wagenpark, computers, voorlichting, vakdeskundigheid, gereedschappen)

Net als andere organisaties hebben bedrijven ook oefenveldjes nodig voor nieuwe ontwikkelingen; aankomend talent, nieuwe producten, veranderende aanpak. De wijk is daarvoor een aantrekkelijke partner. Tot nu toe zijn er incidentele samenwerkingen van de grond gekomen. Het Beursbestuur is van plan om op korte termijn met de volgende stappen aan de gang te gaan:

- het bestaand ‘kapitaal’ van de bedrijven in beeld te krijgen
- het te ontwikkelen kapitaal te vinden
- passende maatschappelijke projecten en activiteiten in Tweekelerveld te vinden.

In Tweekelerveld liggen er mogelijkheden om in het kader van “Maatschap in Bedrijf” en het lokale project “Activa” de eerste stappen te nemen. De insteek is zal vooral in het uitproberen liggen, en op een niet te hoog ambitieniveau.[13]

5. De communicatiestrategie

Eerst zien, dan geloven, was het statement van bewoners ten aanzien van de methode. Dus de communicatie is vooral gericht op veel laten zien. Er wordt grif gebruik gemaakt van spandoeken, T-shirts, extra folders huis-aan-huis, een eigen website en emailadres, sponsoring van het jaarlijkse biljarttoernooi en de verkeersquiz. Op de website staan alle uitgevoerde opties en nieuwe opties. Wanneer er wat leven in de brouwerij nodig is deinst het Beursbestuur er niet voor terug om extra geld uit te trekken van tussentijds acties. In december kregen alle bewoners een Zalmkit in de bus met daarin 3 stembiljetten in de vorm van Twexxen. Daarmee kon gestemd worden op 3 snel te realiseren nieuwe opties. Meer dan 800 bewoners leverden de stembiljetten in. Een opkomst waarvan een gemeenteraad zal watertanden. Naast deze externe strategie, gericht op naamsbekendheid en exposure, is de interne strategie minstens zo belangrijk. Er wordt zeer veel overlegt binnen de publieke dienstverleners in het stadsdeel. Alles gericht om te voorkomen dat bewoners van het kastje naar de muur, of zelfs tegen een muur lopen.

DE REGENBOGEN EN DE SPANNINGSBOGEN

Het ontwikkelingsgericht participatiemodel is na een lange aanloopperiode zo'n anderhalf jaar operationeel. In dit hoofdstuk wordt een tussenbalans opgemaakt. In de regenbogen worden de kleurrijke winsten beschreven. In de spanningsbogen worden toekomstgerichte uitdagingen beschreven.

De regenbogen

Er wordt vooral naar de effecten gekeken, omdat deze verder strekken dan de concrete resultaten. R Weterings en P.W. Tops hebben een model ontwikkeld[14] waarin drie soorten effecten worden onderscheiden:

- concrete, zichtbare veranderingen of activiteiten (eerste orde effecten). Dit zijn de inhoudelijke of fysieke effecten die tastbaar of zichtbaar met de inzet van bewoners zijn ontwikkeld
- proceseffecten (tweede orde effecten): de gevolgen van de betrokkenheid van de bewoners op het reilen en zeilen van hun wijk en de gevolgen door het klimaat dat ontstaat waarin bewoners mee willen werken en denken over problemen en ontwikkelingen in hun wijk
- leervermogen (derde orde effecten): het vermogen van de betrokken organisaties om uit de uitvoering van projecten bepaalde lessen te trekken

Concrete, zichtbare veranderingen

Verzilverde opties

10 aandelen zijn verzilverd, 9 opties zijn actief in voorbereiding. Bijna 200 buurtbewoners zijn actief aan de slag geweest met hun project in hun buurt. 94 bewoners zijn blijvend actief. Een plein is opnieuw ingericht, er is een digitale wijkraad, een website, een vervoersdienst voor ouderen, een computerlesplaats, en kookproject, een biljarttoernooi, jongerenactiviteiten.

Plannen en opdrachtgeverschap

Alleen de opties die door bewoners zijn ingebracht worden gehonoreerd. Bewoners bepalen wat er gebeurt. Bewoners organiseren zelf medestanders en draagvlak in de buurt of voor hun idee. Het is en blijft hun idee.

De uitvoering en tempi

Sommige opties waren binnen enkele weken te verzilveren (het biljarttoernooi) anderen duurden wat langer. Ingrepen in de directe woonomgeving kosten als snel een jaar. Een ingrijpend woonomgevingproject is al anderhalf jaar bezig.

Proceseffecten

Het terugwinnen van vertrouwen

In korte tijd is er veel op poten gezet, met tastbare resultaten. Uit gesprekken met bewoners blijkt dat men de achterdocht langzamerhand laat varen en steeds meer vertrouwen krijgt in de gemeente en publieke dienstverleners. Het feit dat bijna 100 mensen na het project blijvend actief zijn in de wijk onderstreept deze conclusie.

Nieuwe contacten

Het kleine vaste buurtkader kreeg maar geen bewoners geactiveerd. Door de methode zijn er vele mensen actief geworden. Juist ook groepen die in eerste instantie niet zo snel zullen participeren. Het mooiste voorbeeld is de groep Syrisch orthodoxe vrouwen die in de kerk in de wijk bij elkaar kwamen. De opbouwwerker kwam deze groep op het spoor.

Door de groep te faciliteren in gevraagde kookmogelijkheden werd deze groep gestimuleerd om niet alleen voor zichzelf, maar ook voor andere wijkbewoners te gaan koken. Bovendien ging er voor de vrouwen een nieuwe wereld open en gaan ze binnenkort op de zondagmiddag het digitale trapveld onveilig maken. Maar ook de jongeren die zelf hun sportplekken in de Saturnusstraat en Neptunusstraat realiseerden horen bij de groep nieuwe contacten.

Betekenis van de successen

De frustratie in Tweekelerveld was groot aan het eind van de vorige eeuw. Door de methode en het voorwaardenscheppende werk door het Beursbestuur voelen mensen zich weer serieus genomen. Wensen, ideeën, inzet, vaardigheden worden beloond met klinkende resultaten. Op allerlei plekken in de wijk wordt er door bewoners over gesproken. De vitale, informele onderstroom van sociale en culturele activiteiten zorgt voor een ideaal communicatietraject.

Sociale relaties

Door de methode worden bewoners gedwongen medestanders te zoeken en intensief met elkaar te overleggen. De initiatiefnemers van het project Mercuriusplein zijn bij alle bewoners op de koffie geweest met hun ideeënboek. Daarna zijn er pleinbijeenkomsten geweest waarin alle bewoners konden kiezen. Door de hernieuwende contacten is ook een oude traditie, de Kerstborrel op het plein en de zomer barbecue in ere hersteld.

In de Rigtersbleekstraat zijn de buurtvergaderingen op straat gehouden, met een hapje en een drankje, en hebben bewoners elkaar steeds beter leren kennen door te stoeien met de herinrichtingsplannen van hun straat. Dit leverde weer een nieuw initiatief op, een straatspeldag, die in de zomer van 2002 voor de tweede keer gehouden wordt.

Betrokkenheid dienstverleners

Dienstverleners worden door bewoners gevraagd om mee te helpen een project op te zetten, zoals de politie bij het verkeersproject, de bibliotheek voor het computerproject, de Thuiszorg voor het vervoerproject, de groendienst voor de pleinprojecten, het buurthuis door de Syrisch orthodoxe vrouwen, de Sociale Dienst voor een IDEE banenproject. Oftewel, dienstverleners krijgen te maken met mensen die een beroep doen op hun kwaliteiten, en minder gezeur over wat ze allemaal niet goed doen.

De gemeentelijke organisatie

Het vertrouwen in de gemeentelijke organisatie is in ieder geval verbeterd. Op de eerste plaats door de decentralisatie naar stadsdeelorganisaties, op de tweede plaats door de ruimere bevoegdheden die in de afgelopen twee jaar zijn gerealiseerd. De slagkracht van “het stadsdeel” is daardoor sterk toegenomen. Ook is de methode nu een breekijzer om binnen de stedelijk georganiseerde ambtelijke organisatie meer vraaggestuurd te gaan werken. De positieve voorbeelden werken cumulatief door in de organisatie, en zetten deuren open of in ieder geval op een kier. Dit wordt bevorderd door de bestuurders, die zich ook regelmatig met de methode identificeren (“wethouder opent TWEXX biljarttoernooi”) en zich zelfs willen inspannen om ambtelijke barrières te slechten.

Het leervermogen

Verrijking handelingsrepertoire

De methode geeft bewoners de kans om zelf initiatieven te ontwikkelen en uit te voeren. Ook leren bewoners om eigen ideeën om te zetten in een door de buurt gedragen idee. Dat zijn intensieve routes, met veel praten, overtuigen, bijstellen, slikken, ruzie maken, opnieuw beginnen, advies inwinnen, overleggen, onderhandelen. Vele aspecten waardoor, met soms een goede begeleiding van de opbouwwerker, het handelingsrepertoire als mens en burger verrijkt wordt.

Uitleren

In Helmond noemen ze kennis overdragen uitleren. De door de methode geïnitieerde projecten geven mensen de kans hun ervaringen en vaardigheden over te dragen aan anderen. De verenigingsman leerde het nieuwe commissielid de fijne kneepjes van het met groepen communiceren, computerfreaks krijgen de kans om in het computerproject digibeten te alfabetiseren, de gepensioneerde opzichter leert zijn buurtgroep hoe ze rekening moeten houden met de ondergrondse infrastructuur. De gemeenteambtenaren kunnen uitleggen hoe het zit met meerjarenbegrotingen, en welke lobby's er kunnen worden ondernomen om wat hoger op de prioriteitenlijst te komen.

Erkenning en betekenis

Woest worden de vier mannen nog steeds wanneer ze het hebben over de ambtenaar van de Bouwdienst die het verbenenden zijn stand vond om met hen over straatverbeteringen te praten. Het bewijst eens te meer hoeveel betekenis bewoners geven aan de erkenning van hun ervaringsdeskundigheid. In de meeste projecten werden bewoners door ambtenaren en dienstverleners als ervaringsdeskundigen erkend, en konden zij vanuit hun professionaliteit aanvullingen geven. Dit werd door de geïnterviewde bewoners als een van de grootste winstpunten van het project benoemd.

Wijkraad

De Wijkraad uit Tweekelerveld is niet aan de kant geschoven. Het is nog steeds het formele overlegkanaal tussen bestuur en bewoners. Door de dynamiek die ontstaan is door allerlei buurtinitiatieven heeft de wijkraad ook een nieuwe impuls gekregen. Zij is bijvoorbeeld veel opener gaan communiceren met de wijkbewoners, en is, door een verzilverde Twexx-optie digitaal gegaan. Ze is minder spreekbuis van de wijk geworden, maar is meer op de intermediaire positie gaan zitten. Voor de gemeente is het ook een moment om intensiever na te gaan denken over de relatie burger – bestuur, en dit niet af te doen met formele overlegkanalen. En de voorzitter van de wijkraad heeft zitting in het Beursbestuur.

Dienstverleners

Bijna alle publieke dienstverleners zijn bereid gevonden om mee te werken aan de methode, en hebben de intentie uitgesproken om de bewoners steeds meer als “deskundigen” te beschouwen. Deze omslag is natuurlijk niet binnen een jaar te maken, Zeker niet omdat tegelijkertijd intern nogal wat veranderd moet worden.

veranderingen

Het ontwikkelingsperspectief is binden en verbinden

door Ad Raspe, Verweij Jonker Instituut

Wijkminnend Nederland is uiterst voorzichtig. Visies op wijkontwikkelingen zijn meestal neutraal van toon. Men is ervan doordrongen dat het publieke domein (institutioneel en fysiek) mee moet groeien met de veranderingen in de bevolkingssamenstelling en met de veranderende behoeften van bewoners. Ook ziet men wel in dat het aanbod van overheid en instellingen moet worden aangepast aan de veranderende vraag. En vanzelfsprekend is men niet blind dat er nieuwe verbanden (samenwerking en afstemming) nodig zijn. Maar de vraag is levensgroot of het niet om meer moet gaan dan meegroeien en aanpassen.

Er is sprake van enige kentering, dat wel. Sinds de tweede helft van de jaren negentig is de participatie van bewoners bij het overheidsbeleid voor hun buurt of wijk aan een nieuwe bloeifase bezig, vaak gekoppeld aan het streven om de leefbaarheid te vergroten. Het opmerkelijke daarbij is dat die participatie relatief vaak niet vanuit de bewoners zelf start, maar 'bij de bewoners' wordt gelegd door het gemeentehuis. Anders dan bij de traditionele inspraak die vaak min of meer door de burgers werd afgedwongen, vormt deze vorm van politieke vernieuwing een fenomeen dat op gemeentehuizen wordt geïnitieerd. De gemeente Enschede vormt geen uitzondering. Ze wilde de verantwoordelijkheid met bewoners delen en de daadwerkelijke eindzeggenschap bij bewoners leggen.

Sturingsprincipes

Eindzeggenschap, een mooi woord, maar wat betekent dat? Een aanpunting van gedachten is nodig. Het advies van de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (RMO) 'Van uitzondering naar regel' windt er geen doekjes om. De sociale problematiek in de steden is volgens de RMO in hoge mate het gevolg van de bestuurlijke mores die er in het publieke domein op na worden gehouden. Daarom moet niet te gemakkelijk de oplossing worden gezocht in de sfeer van nieuwe structuren en voorzieningen. Er zijn andere sturingsprincipes nodig om publieke instituties bij de tijd te brengen.

Die sturingsprincipes liggen in het scheppen van ruimte voor lokaal maatwerk, in het aansluiting vinden bij bestaande netwerken en verbanden in de samenleving, en in het creëren van partnerschap tussen betrokkenen. Deze vernieuwing, aldus de raad, is absoluut noodzakelijk voor de herwaardering van de menselijke maat in het publieke domein...er moet bereidheid zijn meer aan te sluiten bij het zelforganiserende vermogen van afzonderlijke burgers en van groepen burgers...gemeenten en instellingen maken te weinig gebruik van dit zelforganiserende vermogen in de samenleving. Tweckelerveld is wat dit betreft dus een mooie proeftuin geweest. Er is nadrukkelijk aansluiting gezocht bij sociale integratiemechanismen die bewoners zoeken: kleinschaligheid, overzichtelijkheid, en beïnvloedingsmogelijkheden.

Het roept de vraag op naar procesinrichting en sturing. Veelal wordt gedacht dat de machtsbalans die ligt bij professionals en instellingen door dient te slaan naar bewoners. Hier zit de idee achter dat machtsafname bij de ene partij ten koste zou gaan van machtsafname bij de ander. Het mooie van het verslag is dat dat niet goed te bepalen valt. Wie heeft wie nu 'gestuurd'? Instituties en professionals hebben bewoners gestuurd, maar bewoners hebben instituties en professionals evenzeer gestuurd. De grote winst is dat het leervermogen is vergroot, dat wil zeggen het vermogen om lessen te kunnen trekken.

Een nieuwe balans

Wijkontwikkeling stuit op de precare balans tussen bijdragen van instanties en van bewoners. Bewoners nemen niet meteen de aangereikte handschoen op voor meer zelfinitiatief. Ze vrezen voor politieagent of woningbeheerder te moeten spelen, zelf verantwoordelijkheid te moeten dragen voor de woonomgeving, enzovoort. De actieve burgers, veelal een kleine groep, voelen zich overvraagd en zijn er niet op uit er nog meer 'taken' bij te krijgen. De bal wordt daarom veelal teruggekaatst naar instanties. Zelfinitiatief en sociale redzaamheid zijn mooi, maar buurtbeheer en het handhaven van regels en normen is vooral een taak van bevoegde instanties, zegt men dan.

Het verslag uit Tweckelerveld laat evenwel doorbraken zien. Tweehonderd bewoners zijn actief aan de slag geweest met hun project in de buurt en 94 zijn blijvend actief. Bovendien is er nieuw enthousiast bewonerskader ontstaan. Het is enerzijds te doen geweest om binden – ontstaan van nieuwe contacten, toegenomen cohesie, omslag van het verzuurde klimaat – anderzijds om 'verbinden' – instanties en dienstverleners zijn anders gaan opereren, nieuwe samenwerkingsverbanden zijn ontstaan.

Buurtcapaciteit

In het ontwikkelingsproces in Tweckelerveld zijn vele partijen betrokken geweest. Bewoners, gemeente, publieke dienstverleners en bedrijven vormen het vermogen van de wijk. Wil er van beter aansluiten op het zelforganiserend vermogen in de samenleving sprake zijn dan moeten, zo laat het verslag zien, capaciteiten, onvermoede talenten, kennis en ervaringen van bewoners uitgangspunt zijn van lokaal sociaal beleid. Het is te doen om het versterken van 'buurtcapaciteit'. Binden en verbinden is de opgave, in die volgorde. Zonder binden is verbinden onbegonnen werk. Het lokale maatwerk is een ontwikkelingsproces van lange adem.

ontwikkelings perspectief

DE SPANNINGSBOGEN

In de spanningsbogen worden een vijftal items besproken die naar twee kanten kunnen doorslaan: succes of falen. Het zijn situaties die in ieder nieuwe methode boven tafel komen, en waarvan het de kunst is om ze op tafel te houden en ze positief in te zetten voor de verdere ontwikkeling van deze methode.

Schuivende posities

De stadsdeelmanager en de opbouwwerker werken intensief met elkaar samen. Formeel heeft de stadsdeelmanager de opbouwwerker ingehuurd voor 20 uur per week van de wijkwelzijnsorganisatie. Dit leverde meteen de eerste discussie. De stadsdeelmanager opperde dat wie betaalde ook bepaalde. De wijkwelzijnsorganisatie draaide het echter om: wij hebben verstand van bewonersparticipatie, dus wij bepalen hoe wij dat doen. Dit zakelijke versus inhoudelijke dispuut is uitgebreid besproken en bediscussieerd, en heeft geleid tot de afspraak dat de opbouwwerk binnen de taakstelling (bewoners activeren en ondersteunen) de eigen werkwijze en methodieken bepaald, en dit achteraf verantwoord aan de stadsdeelmanager.

Voor de interne afstemming vond de stadsdeelmanager het noodzakelijk dat de opbouwwerker participeerde in het interne stadsdeeloverleg. In dit overleg komen vele lijntjes samen, en worden er vele verbindingen geknoopt. Het beleid en de buurt ontmoeten elkaar hier, zij het op het niveau van de professionals. Voor de opbouwwerker is het een goudmijn aan kennis, inzicht en toegang tot netwerken. De keerzijde is dat hij ook inzicht krijgt in het reilen en zeilen van een aantal instellingen, en soms bij de bespreking van subsidieaanvragen van directe collega's zit. Deze keerzijde kan hij ethisch niet voor zichzelf verantwoorden, en hij heeft voorgesteld om een andere vergaderconstructie te bedenken.

Inzet van capaciteiten

“Bewoners kunnen hun capaciteiten inzetten ten voordele van zichzelf en de wijk”. Dit is een van de uitgangspunten van de methode. De praktijk in de beleving van de bewoners is genuanceerder. Bewoners van het Mercuriusplein wilden na anderhalf jaar praten over speeltoestellen de handjes zelf uit de mouwen steken. “Wij zetten ze zelf wel in de grond, want wij hebben heel wat gouden handjes in de buurt rondlopen”. Helaas, een mooi aanbod, maar dan hadden ze toch buiten de juridische waard gerekend. De regels over de openbare ruimte lieten de inzet van eigen capaciteiten niet toe. Dat geldt ook voor straat met een technisch tekenaar, stratenmakers, bakkies en trilplaten: die parkeerplaatsen in het veel te grote plantsoen mochten ze niet zelf aanleggen. De computerwizards konden wel aan de slag met hun capaciteiten, en er staat een actuele TWEXX site op het wordwideweb. Ook de digitale wijkraad is gerealiseerd

Snelle aanpak van actuele plannen en ideeën

Het Beursbestuur mikt vooral op snelle uitvoering van goede ideeën. Participatie is stimulerend en activerend wanneer concrete resultaten te boeken zijn. In 3 projecten die onderzocht zijn heeft de stap tot eerste bewonersinitiatief tot concrete uitvoering gemiddeld anderhalf jaar geduurd. Snel, zeer snel, volgens de publieke dienstverleners. Niet echt snel, volgens de actieve bewoners. Langzaam, volgens de niet actieve bewoners. Wanneer gebeurt er eens wat? Hoezo langzaam? Het TWEXX biljarttoernooi was binnen 2 maanden van optie tot resultaat verzilverd, met 102 deelnemers. De verkeersquiz stond binnen 3 maanden op het internet. Voor de Internetcursus voor Ouderen is nu al een wachtlijst. Snel is dus een relatief begrip, en afhankelijk van een aantal voorwaarden. De 3 onderzochte projecten zaten in de fysieke leefomgeving.

Integratie plannen op wijk – en stedelijk niveau

In de Riggerbleekstraat zijn de bewoners ontevreden over het onderhoud van hun straat. Door TWEXX gestimuleerd is een initiatiegroep voortvarend aan de slag gegaan. Een bewonersenquête leidde tot het maken van 3 plannen. In een openbare buurtvergadering op straat is er voor een plan gekozen. Gestimuleerd door de vernieuwde onderlinge contacten is er een succesvolle straatspeeldag georganiseerd, en is de tweede dag al weer in voorbereiding.

Op het straatverbeteringsplan wachten de bewoners nu al een jaar op antwoord. De toegang tot de Beursvloer heeft verwachtingen gewekt, die nog niet waargemaakt kunnen worden. Er dient door het stadsdeel ingehaakt worden op stedelijke beleid ten aanzien van riolering en straatverbetering. In die sector wordt gewerkt met budgetten en keuzes verdeeld over de stad. Door het stadsdeel wordt er keihard en creatief gewerkt aan een passende oplossing, en er komt steeds meer zicht op een doorbraak. Zo lang er niets zeker is, wordt er echter niets naar buiten gebracht. Gevolg, bewoners voelen zich aan het lijntje gehouden.

De dreiging van het succes

In maart 2002 zijn er al 10 aandelen verzilverd: het zijn projecten in uitvoering of al afgerond. Tegelijkertijd staan er 9 opties op de nominatie om naar de Beurs gebracht te worden. In de vergadering van het Beursbestuur in februari '02 blijkt dat de opbouwwerker alle zeilen moet bijzetten om in zijn 24 uur de projecten in uitvoering te ondersteunen. Het beurswaardig maken van de opties gebeurt tussendoor. Besloten wordt dat er ingezet wordt op de uitvoering van de projecten in uitvoering, en dat er geen nieuwe opties naar de Beurs gebracht kunnen worden.

Dat is de keerzijde van het succes. De activerende communicatiestrategie en de succesverhalen brengen steeds meer initiatieven naar boven. Meer dan behapbaar is op dit moment. Het spannende wordt of de initiatiefnemers het accepteren dat ze in de wacht staan omdat de capaciteit van het ondersteunende opbouwwerk niet toereikend is, of dat zij zich toch weer bevestigd zien in het beeld dat de anderen niet willen.

Zevenentwintig opties

De wijkagent, de stadsdeelbeheerder, de voorzitter van de wijkraad, de opbouwwerker, de bewoner uit het Beursbestuur, en de adviseur hebben gereageerd op de vraag om kritisch terug te blikken op anderhalf jaar uitvoerend Twexxen

De mooiste opbrengsten

- Zonder een specifiek aandeel te willen noemen, vind ik het mooiste resultaat dat er zoveel aandelen en opties zijn ingediend. Dat geeft aan dat veel wijkbewoners interesse in de methode hebben.
- De samenwerking van bewoners aan een project, die de saamhorigheid in een buurt/wijk bevordert.
- Een superopbrengst is dat het verzuurde klimaat bij de bewonersgroepen omgeslagen is. Er zijn nog wel de zuurders, maar ze hebben geen recht van spreken meer. Want ze worden gecorrigeerd door andere bewoners. Dat geeft een nieuwe dynamiek. Overal komen nieuwe bewoners in beeld.
- De mooiste opbrengst is het samenwerken tussen bewoners, het mooiste resultaat zal m.i. de verandering van de Mercuriusplein zijn.
- De burger dichterbij de gemeentelijke diensten brengen door ze een ingang te verschaffen middels het TWEXX project. Hiermee krijg je het vertrouwen in de gemeente terug.
- Bewoners krijgen weer vertrouwen in hun eigen kunnen en lopen niet steeds tegen een muur van onbegrip op. Samenwerking en uitwisselen van bewonersinitiatieven onderling is een mooie opbrengst. Daarnaast ontstaat er steeds meer nieuw kader.

De sterke kant van de methode

- De integrale samenwerking tussen professionele organisaties en de wijkbewoners.
- De ondersteuning die aan de deelnemers geboden wordt(voorzitter wijkraad)
- De verplichting om eigen aandeel te noemen betekent een schokeffect. “ Een beroep doen op mezelf?” Vervolgens gaan mensen zelf aan de slag in plaats van vooraf een beroep te doen op een ander.
- We doen het voor, door en met de bewoners. Hopelijk zal dat onze nieuwe kaders verschaffen voor verdergaande integratie tussen gemeente, instellingen en bewoners.
- Korte lijnen door de inzet van een ervaren opbouwwerker. Door tips te geven aan bewonersver. Waarmee men werken kan en daardoor beslagen ten ijs komt in overleg met gemeentelijke diensten. Anders waren we de weg allang kwijtgeraakt.
- Het is de bewoner die zelf bepaalt of er iets veranderd of niet. Mede gestuurd door zijn of haar eigen inzet. Inzet wordt beloond door verbetering in de eigen woon -en leefomgeving.

Verbeterpunten voor de methode

- De methode zou binnen de gemeente Enschede een bepaalde status moeten krijgen, waardoor Twexx aandelen binnen de gemeente een soort voorrang dienen te krijgen.
- De informatievoorziening naar de wijkbewoners(voorzitter wijkraad)
- Publieke dienstverleners en vakdiensten zien het toch vooral als een bezigheid van bewoners. Het praten over vraaggericht werken is heel wat anders dan het doen. Ze stellen hun eigen aanpak nog steeds centraal en willen die als agendapunt inzetten bij bewoners, niet andersom.
- Meer uren vrijmaken voor iemand die zich met TWEXX kan bezighouden En de info naar de burger over TWEXX moet beter middels een goede eenvoudige folder.
- Het inzicht bij dienstverlenende organisaties en gemeentelijke afdelingen dat bewoners deskundig zijn ten aanzien van hun eigen leefomgeving. Dat zij leren te luisteren naar bewoners en de vertaalslag gaan maken naar dienstbaarheid. En in staat zijn om door samenwerking met bewonersinitiatieven aan de slag te gaan.

De mogelijkheden op langere termijn

- Het Twexxgebeuren is een mooie vorm van bewonersparticipatie. Hier geldt niet langer ‘De overheid weet wat goed voor u is en bepaalt’. Dat strookt met De Terugtrekkende Overheid. Zaak is het om vooral de wijkbewoner te activeren om te participeren. Als dat goed werkt kan het Twexxaandeel nog jaren mee en kan het stadsbreed ingevoerd worden.
- Ik vind het nog te vroeg om nu al hierover een uitspraak te doen. Na uitvoering van meerdere projecten pas evalueren en mogelijkheden op lange termijn bekijken.
- Prioritering in grote gemeentelijke reconstructie door bewoners op basis van gelijke technische achterstande.
- Bedrijven bij buurtprojecten betrekken en hierdoor meer geld genereren voor een betere leefbaarheid in een wijk.
- De methode kan uitgroeien tot een model waarin bewonersinitiatieven nadrukkelijk een kans krijgen om uit te groeien tot de door bewoners gewenste verbetering van de leefomgeving(opbouwwerker)

Tot slot

- Toen ik voor het eerst van het Twexxaandeel hoorde, was ik zeer sceptisch of deze methode in de wijk Twekkelerveld aan zou slaan. Nu ik zelf als professioneel participant mee werk, ben ik 100% positief. Het mooie is dat je als burger direct resultaat ziet van je inspanningen.
- Twexx is een goed initiatief, dat kan uitgroeien tot diverse andere activiteiten op velerlei terrein.
- Meer selfsupporting door de bewoners, controle door wijkraden bij beoordelen inbreng, wellicht op termijn budgetten voor de wijken, meer discussie en contact tussen het stadsdeelteam en wijkgroepen,beoordeling van openbare ruimte door bewoners.
- Dit moet niet verzanden in een project wat kort duurt en de burger later weer in de kou laat staan omdat er een ander standpunt van de gemeente komt ten opzichte van TWEXX. We zijn langzaam begonnen en moeten dit uitbouwen tot een misschien wel stedelijk project en het geheel meer “body”geven, als TWEXX strand dan mist de gemeente een reële kans op een goede en langdurige samenwerking met de burger. De gemeente wil graag dichterbij de burger staan, welnu hier is de kans.
- Ik heb altijd vertrouwen gehad in het kunnen en de deskundigheid van de wijkbewoner. Wanneer derden leren luisteren kan er iets moois groeien uit Twexx, en is bewonersparticipatie een verrijking voor een ieder die er mee besmet wordt.

- = wijkagent
- = voorzitter wijkraad
- = adviseur
- = stadsdeelbeheerder
- = bewoner beursbestuur
- = opbouwwerker

27 opties...

door Joop Hofman

Twexx bestaat bij de gratie van groeien

Het concept van TWEXX heeft een eindstation wat jaren verder op ligt. Kenmerkend aan het concept is dat het zijn route in eigen tempo en ritme kan afleggen. Alleen op deze manier kunnen de belangrijkste partijen de ontwikkeling trekken, duwen en volgen. Ooit moet het een samenwerkingsmodel zijn waarbij bewoners en bedrijfsleven wijkonderwerpen zien, bij de kop pakken en oplossingen aandragen. En dan ook nog financieel, beleidsmatig en vaktechnisch ondersteunt door de gemeente en publieke dienstverleners. De institutionele werkelijkheid van beleidscycli, monitoringsmomenten en budgetteringssystematieken moeten ooit gaan passen op de dagelijkse werkelijkheid van ontmoeten, doen, hondenpoep en straatrumoer. Voor TWEXX betekent dat in de eerstkomende periode drie stappen gezet moeten worden:

1 Van toetjesaanpak naar krokante bodem

TWEXX is een succesvol project van bewonersactivering. De inzet van het opbouwwerk heeft er voor gezorgd dat er in relatief korte tijd een sterke beweging van actieve bewoners is opgestaan. Met de creatieve hulp van het stadsdeel Enschede Noord zijn veel van de initiatieven van bewoners beloond. Maar de beloning is tot stand gekomen via extra potjes, via afgezonderde budgetten en creatieve trucjes. Daarmee zijn TWEXX initiatieven ‘gedoogd’ naast het reguliere beleid en hebben ze weinig inbreuk gepleegd op de reguliere aanpak. Het was het leuke toetje uit een ander z’n portemonnee.

Zelfs waar regulier beleid en TWEXX ideeën elkaar amper raakten ontstonden er al grote fricties. De rioleringsplanning in de Rigtersbleekstraat is er een voorbeeld van.

In de toekomst kunnen en moeten deze fricties veel vaker voorkomen. TWEXX moet doorgroeien van leuk toetje naar een fundamentele vorm van capaciteitsgefundeerd én vraaggericht werken. Dat betekent spanningen tussen ondernemers/bewoners die de straat ervaren als ‘hun’ straat, en terecht! Tussen vakdiensten die uitermate deskundige opvattingen hebben over de spelende onderwerpen, en terecht! En tussen bestuurders die de wijk en de stad beschouwen als het terrein waarvoor zij democratisch gekozen zijn om vergaande beslissingen over te nemen, en terecht! TWEXX moet groeien naar een vorm van communiceren worden tussen deze 3 partijen waarin alle belangen gelijkwaardig op tafel komen. En de initiatieven van welke zijde ook, ingebed worden in een afwegingsstructuur van bewoners/ondernemers, van vakdiensten en van bestuurders. Bewoners moeten een veel voornamere rol krijgen bij afwegingen die hun wijk aangaan. En dat met name de gemeentelijke diensten hun bijna exclusieve beslissingsrol op basis van één visie (vakdeskundigheid) moeten gaan delen. Bestuurders moeten de moed hebben zich er weer met Tweekelerveld te bemoeien door met name de bureaucratische slakkengangen sneller en opener te maken en het integrale handelen niet alleen per nota te beslissen maar ook in de praktijk van alledag af te dwingen.

2 De goudadertjes delven

De mate waarin TWEXX zich onderscheidt van andere nederlandse projecten van ‘capacity building’ is dat ze start met een idee en dan zoekt naar de bijbehorende aandelen en talenten. Daarmee staat de idee-realiseratie centraler dan de capaciteitsontwikkeling van de wijk. Maar met het afronden van het idee naar een geslaagd wijkproject verdwijnen ook de aangesproken talenten van bewoners weer achter de voordeuren. Dat is een gemiste kans. TWEXX ontloopt wel een valkuil die een aantal internationale capacity building-aanpakken hebben; te weten talenten opsporen en dan alles in de kast laten liggen.

De andere kant van de Enschedese aanpak is dat een aantal verborgen capaciteiten (of wijkkapitaal) ook verborgen blijft in de wijk. TWEXX moet daarom een talentenbank opzetten, waaruit permanent geput kan worden en die als eerste bron van inspiratie gaat dienen als er zich een nieuw wijkidee (optie) aandient. Tot nu toe zit dat (te veel) in het hoofd van de opbouwwerker. Door het goed en systematisch verzamelen van alle hulpbronnen in een wijk (varierend van vaardigheden van mensen tot gebouwen en aanwezig geld en materieel) kan er toch langzaam gewerkt worden aan een portfolio wat de naam Kluis van Tweekelerveld met recht kan dragen.

3 Een blind date met het bedrijfsleven

Het betrekken van het bedrijfsleven bij het wel en wee van de wijk is om verschillende redenen interessant. Bedrijven zijn evengoed wijkbewoner zoals andere Tweekelervelders. Ze hebben bijzondere hulpbronnen (kennis, mensen, machines en know-how) waarbij weinigen ooit de link hebben gelegd dat die ook ingezet kunnen worden voor de wijk. Denk aan het maken van de wijkkrant met behulp van de afdeling PR van een groot bedrijf.

De opkomst van het werken-aan-huis en de groeiende groep eenmansbedrijfjes maakt dat er een heleboel niet zichtbare kwaliteit op zolderkamers in de wijk zitten. De website van Twexx is een voorbeeld tussen een wijkbedrijf en TWEXX die zo beiden iets voor elkaar kunnen betekenen. Of een vervoerbedrijf die het aandeel Vervoer op Medische Indicatie wel wil oppikken.

Wederzijdse winst moet het sleutelwoord zijn. Een mooie voorbeeld in Tweekelerveld is de gedachte van Ericsson om een aantal medewerkers die burn-outverschijnselen vertonen niet ‘gestructureerde doe- en dagactiviteiten te laten doen op een reïntegratie -oord op de Veluwe’ maar in de wijk. Het met hulp van een begeleider werken in een Veluws bos kan ook georganiseerd in het groenonderhoud in Tweekelerveld...

In de toekomst moet de link met het bedrijfsleven gelegd worden en dan gaat het niet om grote sponsorprojecten maar op een kleinschalige manier uitwisselen van de capaciteiten die bedrijven in Tweekelerveld hebben en de vragen en projecten die via TWEXX boven tafel komen.

In 1936 gingen vier jonge alpinisten op jacht naar de top van de Eiger Noordwand, een duizend meter hoge, en nog niet eerder bedwongen wand van ijs en steen in de Zwitserse Alpen. Andreas Hinterstoisser, de leider, ontdekte halverwege de beklimming een nieuwe passage voor een tot dan toe onoverwonnen deel van de bergwand. Na de oversteek verwijderde hij de passage, gefixeerd op weg naar boven. De geschiedenis[15] leerde dat hij de sleutel had gevonden, maar deze ook weer wegwierp. Tijdens de gedwongen terugtocht halverwege vond het viertal een jammerlijke bevriezingsdood omdat zij op het beruchte gedeelte de passage hadden verwijderd.

Wijkgericht werken met de intentie om de zeggenschap en verantwoordelijkheid van bewoners te vergroten lijkt in haar complexiteit veel op het beklimmen van een onbekende en duizelingwekkend steile bergwand. Tientallen moeilijkheden en verrassingen zijn er te overwinnen. Regelmatige worden er sleutels gevonden en nieuwe passages ontsloten.

Trots laten de ontdekkers de sleutel zien, en zij zijn de graag geziene sprekers tijdens de vele conferenties waarin de sleutels van alle kanten worden belicht.

Thuisgekomen blijkt de meegegeven sleutel toch niet degene te zijn die op alle deuren past.....

Vanaf 1998 ben ik als methodiekontwikkelaar betrokken geweest bij de ontwikkeling van de TWEXX methode. In deze brochure, gemaakt in opdracht van het stadsdeel Noord van de gemeente Enschede, wil ik vooral de ontdekkingsreis toegankelijk en inzichtelijk maken. Vaak is de reis en het verlangen spannender en leerzamer dan het eindresultaat. Op basis van interviews met de direct betrokkenen, het doorspitten van tientallen documenten, wijkkranten en vergaderstukken, het bijwonen van vergaderingen en bijeenkomsten heb ik de uitvoeringspraktijk omgezet in een samenhangende model.

Daaromheen, in de hoofdstukjes “the making of”, staan karakteristieken uit de zoektocht naar de sleutel. Tussendoor staan reflecties, observaties en mooie uitspraken van participanten.

Aan de hand van een model van Weterings en Tops heb ik vooral gekeken naar de effecten van het werken met het ontwikkelingsgerichte participatiemodel.

En om het verhaal compleet te maken zijn ook de “spanningsbogen” benoemd Er is wel een belangrijke passage overwonnen, de reis is nog niet afgelopen.

Belangrijk om te vermelden vind ik dat de opdrachtgever op geen enkele wijze invloed heeft gehad op het eindresultaat, dat ik toegang heb gehad tot alle gevraagde bronnen, en dat alle geïnterviewden zonder voorbehoud meegewerkt hebben.

Maart 2002
Johan Bodd,
Fontys Hogeschool Sociaal Werk Eindhoven

Literatuurlijst:

[1] Geinspireerd door John McKnight tijdens zijn werkbezoek aan Eindhoven en Helmond - 2001

[2] Tweckelerveld in een beter perspectief – 2000-2015 – J. Bron, C. Asbreuk en H.Isendoorn – januari 2000

[3] Jan Foolen – Verweij Jonker Instituut – 0 meeting Tweckelerveld in het kader van het GoFive project, voorjaar 1999

[4] Kwaliteitsimpuls Stadsdeel Noord – 6 november 2001

[5] letterlijk citaat uit het Beursnieuws Tweckelerveld – november 2001

[6] De oude koeienkaart – J.Bodd en J. Hofman – Activeringsmethoden CMV – september 2001

[7] Skinner - 1997 Building Community Strenghts, a resource book on capacity building

[8] Stefan Nieuwinckel – Werken met Wijkontwikkelingsplannen in Antwerpen – april 1999

[9] Baart A, Raken aan het geleefde leven. Inleiding in de presentie, Actioma-bericht 2000/1, 's-Hertogenbosch en Baart A. , Een theorie van de presentie, Lemma, Utrecht, 2001

[10] De K2O methode -J. Bodd en J. Hofman – module bestuurlijke vernieuwing Deurne Noord te Antwerpen - 1999

[11] Uit de website van het Twexxproject

[12] John L. McKnight en John P. Kretzmann – Building communities from inside out - 1993

[13] vergadering Beursbestuur

[14] drs. R. Weterings en prof. Dr. P.W. Tops – Beelden bij samenwerken aan leefbaarheid, november 2001
Stedennetwerk wijkgericht werken en bestuurlijke innovatie

[15] Heinrich Harrer – Eiger Nordwand

eindnoten

Met dank aan:

- Frans Nijhuis*, voorzitter wijkraad en deelnemer Beursbestuur
- Wim de Lange*, bewoners en deelnemer Beursbestuur
- Jan Schoenmaker*, bewoner
- Jaqueline Wevers*, bewoonster
- Ronald Kamst*, bewoner
- Gerd Nijboer*, bewoner
- Willem Bosgra*, wijkagent,
- Gijs van Kuijk*, opbouwwerker
- Jan Bron*, stadsdeelmamanger
- Theo Verkuijlen*, stadsdeelbeheerder
- Joop Hofman*, Hofman Allianties
- Ad Raspe*, Verweij Jonker Instituut
- Willy Trap*, fotograaf

